

Hormonet melatonin.

Forsvarleg hjelpemiddel mot effektar av skiftarbeid ?

SAFE HMS konferanse 5. mai 2009

Aud Nistov
Fagsjef HMS
OLF

Innhold

- Min bakgrunn.
- Kva er melatonin ?
- Korleis virkar melatonin ?
- Melatonin - bruksområder.
- Biverknader knytta til melatoninbruk.
- Generelt om skiftarbeid.
- Mogelege effektar av skiftarbeid.
- Er melatonin løysinga ?
- Konklusjon

Min bakgrunn

- Oppvaksen i Odda
- Begge foreldre i skiftgåande arbeid
  - Odda Smelteverk
  - Rikstelefonen
- Utdanning: Lege
- Spesialist i arbeidsmedisin
- Jobba som bedriftslege/sjeflege i m.a. skipsverftindustrien, arbeidsrørsla og oljeindustrien (siste 10 år)
- Jobba skift (nattarbeid) i fleire år

Kva er melatonin ?

Melatonin er eit hormon som blir skild ut frå **epifysen** (corpus pineale), ein liten hjernestruktur djupt inne i hjernen. Melatonin er '**mørket sitt hormon**', det vil seie at utskiljinga startar når sola går ned og mørket kjem.

Korleis virkar melatonin ?

Melatonin **styrer døgnrytmen** vår

(gjennom påverknad av nucleus suprachiasmaticus).

Melatonin kan såleis vere eit effektivt **behandlingsalternativ** til **lysbehandling** ved døgnrytmelidelsar.

Effekten av melatonin på døgnrytmen er 12 timer faseforskjøve i forhold til lys. Dette tyder at medan **lys blir tilrådd etter oppvakning**, vert **melatonin tilrådd brukt om kvelden**.

Ei undersøkjing blant nattarbeidarar har imidlertid vist at **lysbehandling har sterkare og betre effekt enn melatonin** til å justere døgnrytmen.

Melatonin har blitt forsøkt brukt mot:

- Søvnvanskar
- Jet lag
- Skiftarbeid
- Depresjon
- Schizofreni
- Autoimmune sjukdomar
- Tilleggsterapi ved ulike kreftformer
- Migrene
- Særskilde typar av hovudverk ("cluster head ache")
- Øresus
- Prevensjon
- Verne huda mot ultrafiolett stråling
- Alzheimers sjukdom
- Parkinsons sjukdom
- "Foryngelseshormon"

Biverknader av melatonin ?

Bruk av [melatonin](#) i dei dosar som er studert, har ikkje resultert i rapportar om alvorlege biverknader eller toksisitet, men ein kan få / bli:

- Søvnig
- Døsig
- Trøtt
- Svimmel
- Forvirra
- Kvalm
- Hovudverk
- Låg temperatur (hypotermi)
- Forverra leddbetennelsar (kollagenindusert artritt)
- Hemma egglysing
- Magesmerter
- Endra søvnmønster
- Nedstemt
- Kløe
- Irritabel

Depresjonar kan bli forværra av melatonin.
Det finns ikkje data om langtidseffekter.

Skiftarbeid - nokon må jobbe om natta

Ein av tre tilsette i norsk arbeidsliv jobbar utanom vanleg dagtid, dei fleste i skift eller turnus. Slikt arbeid er vanlegare for kvinner enn for menn.

Alle som har forsøkt å jobbe om natta, veit at det kan være tøft.

Det å snu døgnrytmen og jobbe når kroppen vil at det skal vere natt; sove når kroppen meiner det er dag, er ikkje så enkelt for mange av oss.

Enkelte studier hevdar at av 100 personer som byrjar, vil ca. 10 trives med å jobbe om natta, ca. 20 greier det absolutt ikkje og sluttar, mens dei resterende ca. 70 mestrar det, på ulike vis.

Mogelege effekter av skiftarbeid

Problem som skiftarbeidarar kan oppleva, fell grovt sett inn i tre kategoriar:

- Problem med søvn
- Påverknad av helsetilstand
- Sosiale og familiære utfordringar

Difor kan ikkje alle jobbe skift.

På den andre sida er det mange som trives med å jobbe skift:

- Ein krevjande familiekabal kan gå opp
- Mogeleg å ha fri på kvardagar
- Ekstra betaling

Er melatonin løysinga ?

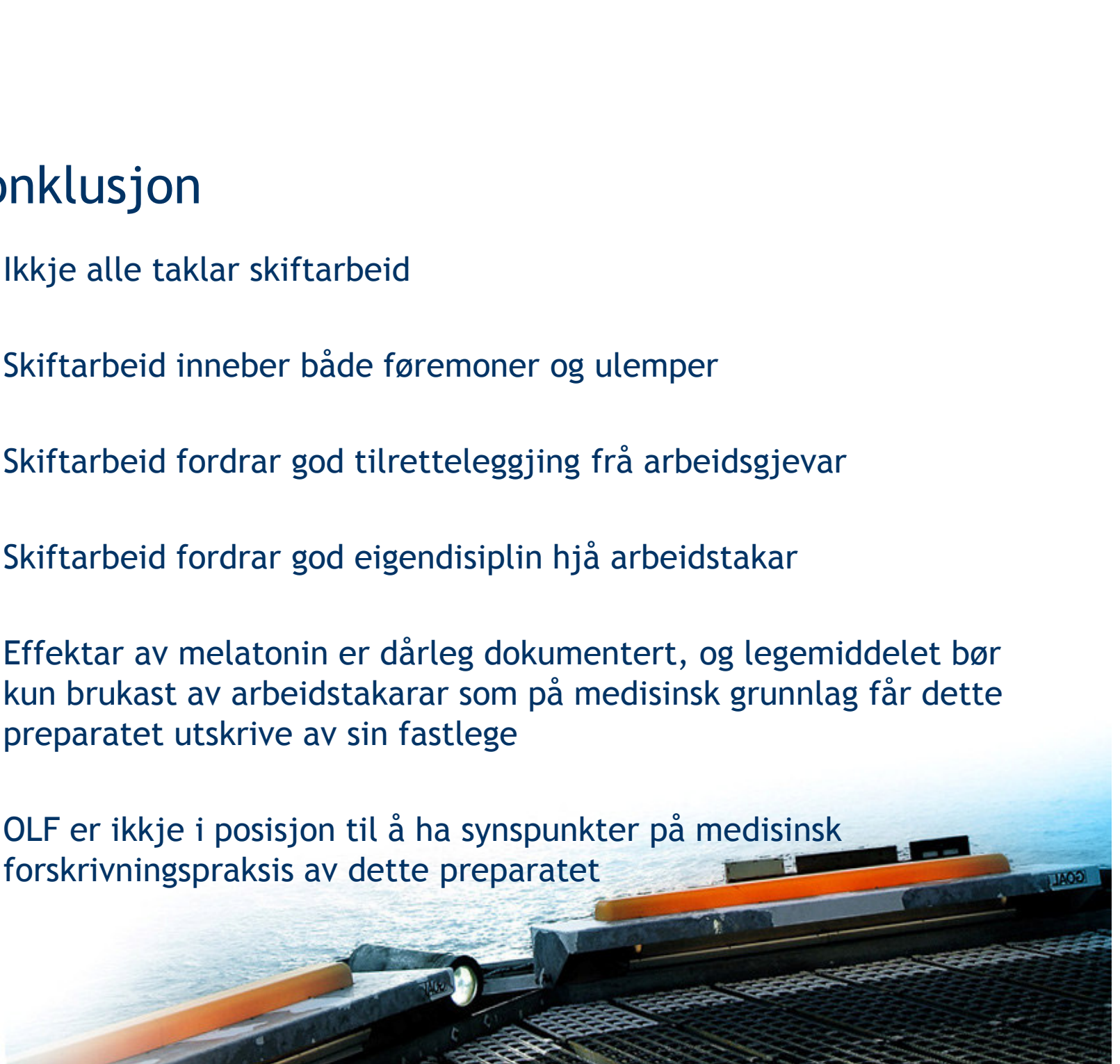
Gode råd:

- Avgrense bruk av nattarbeid, der dette er mogeleg
- Rotasjon av skift bør være med klokka (dag - kveld - natt - dag)
- Tilstrekkelig kviletid
- Helst 3 dager fri etter ein periode med nattarbeid - normalisering av døgnrytmen kan ta 2-3 dagar
- Ikkje starte dagskift for tidleg (helst ikkje før 7.00)
- Unngå einsformig arbeid, aleinearbeid, fysisk tungt arbeid, sterk varme og støy om natta
- God belysning, frisk luft, passe temperatur og servering av lettfordøyeleg mat gjer belastninga mindre
- Søvnhygiene (organisere gode rutiner)
- Unngå kaffi-drikking og tobakksrøyking på natta

Konklusjon

- Ikkje alle taklar skiftarbeid
- Skiftarbeid inneber både føremoner og ulemper
- Skiftarbeid fordrar god tilretteleggjing frå arbeidsgjevar
- Skiftarbeid fordrar god eigendisiplin hjå arbeidstakar
- Effektar av melatonin er dårleg dokumentert, og legemiddelet bør kun brukast av arbeidstakarar som på medisinsk grunnlag får dette preparatet utskrive av sin fastlege
- OLF er ikkje i posisjon til å ha synspunkter på medisinsk forskrivningspraksis av dette preparatet

Takk for merksemda !